

A 2000-es évek olajár robbanása: sokk(ok) a rendszerben

(A Nemzetközi Energiaügynökség olajpiaci előrejelzései 10 év távlatából)

Vargha Péter Simon írása

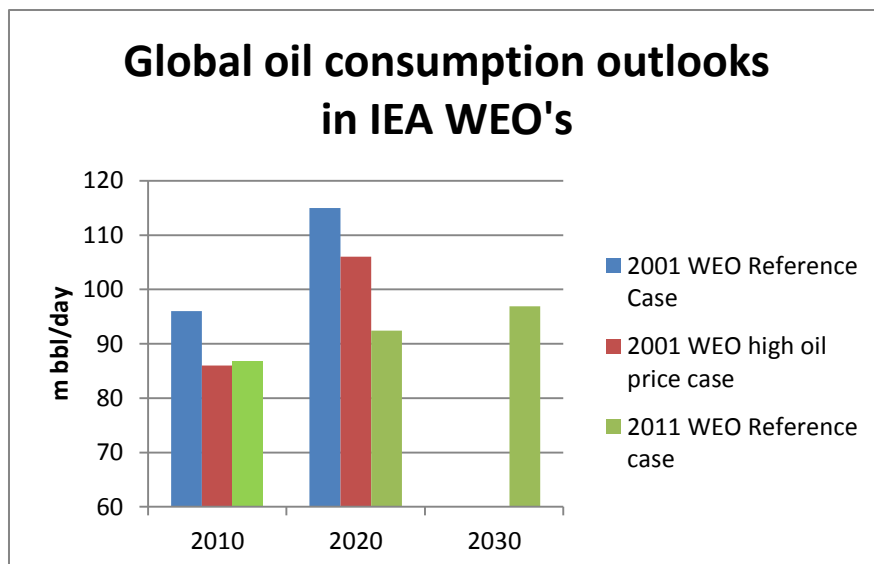
2012. június. [Guruló hordó/Rolling barrel](#)

Az olajárak több mint az ötszörösükre nőttek az utóbbi tizenkét évben, hordónkénti 20 dollár alatti szintről 100 dollár környékére. Még mindig hallani és [olvasni olyan elemzésekről](#), amelyek szerint ez kizárólag/javarészt Kína és más fejlődő országok elszálló energiaigényének volt köszönhető (tehát tisztán keresleti sokkról van szó).

Ezzel szemben úgy gondolom, hogy bár a kereslet növekedése fontos tényező volt, a kínálat beszűkülése ugyanolyan jelentőséggel bír. Természetesen ennek a nézetnek is [sok szószólója van](#). A következő írásban összevetem a Nemzetközi Energiaügynökség nemrég [publikált World Energy Outlook 2011 \(WEO\) jelentését](#) a tíz évvel ezelőtt kiadott [jelentésével](#). Ez az összehasonlítás azt a következtetést támasztja alá, hogy a felfutásért a keresleti és kínálati sokk együttesen felelős.

Miért olyan fontos egyáltalán a vita, hogy kínálati vagy keresleti sokk történt? Egy kínálati sokk gazdasági hatásai általában negatívak, a keresleti sokkot azonban a gazdasági növekedés vezérli, így nem gondoljuk, hogy káros hatásai lennének. Emellett egy csupán a kereslet által vezérelt (olaj)áremelkedés nem teszi szükségessé a piaci viselkedés megváltoztatását (mint a vezetési szokások megváltoztatása, a kisebb fogyasztású gépkocsik terjedése, vagy a más energiahordozókkal való helyettesítés). Ezzel szemben a kínálati sokk előbb vagy utóbb a piaci viselkedés megváltoztatását eredményezi.

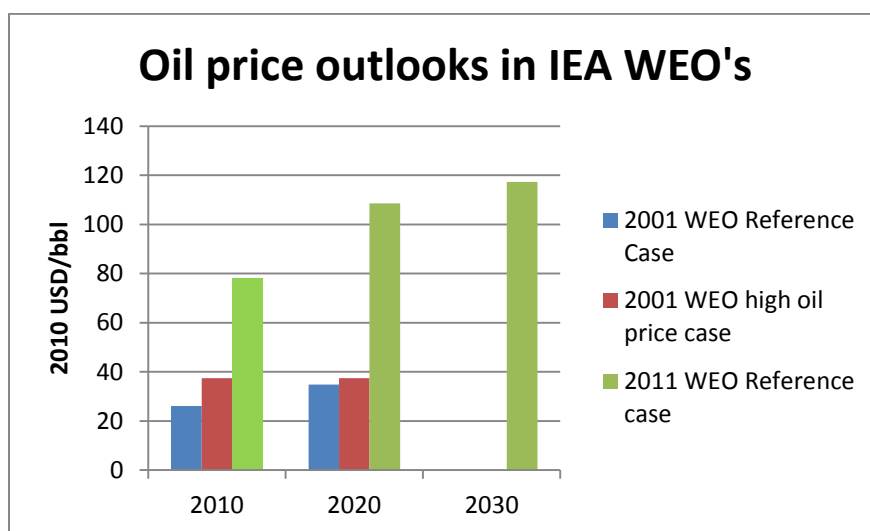
A Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) WEO jelentése minden évben általános útmutatásként szolgál az egész iparágak arról, vajon merre mehet az energiapiac a következő évtizedekben. Az alábbi grafikon az olajfogyasztásról szóló 2001-es WEO előrejelzéseket (alap és a magasabb olajár scenárió) hasonlítja a 2011-es, mostani alapszenárió előrejelzésével (az utóbbit 'New Policies Scenario'-nak nevezik).

Forrás: IEA WEO 2011, WEO 2001

Az első meglepő eredmény, hogy a 2001-es előrejelzés telibe talált. Legalábbis a 2001-es, magas olajár melletti előrejelzés szinte tökéletesen egyezik a 2010-es fogyasztással (nagyjából 87 millió hordó/nap). Ráadásul az olajárak valóban kiugróan magasak voltak. Másrészt a 2020-ra vonatkozó fogyasztási előrejelzés drámaian esett az utóbbi tíz évben. Még a 2001-es magas olajár/alacsony kereslet forgatókönyv is magasabb számokat jelez előre 2020-ra (és 2030-ra is), mint a mostani 2020-ra vonatkozó előrejelzés.

Nézzük a vonatkozó olajár-előrejelzéseket is.

Forrás: IEA WEO 2011, WEO 2001

Itt viszont a 2001-es WEO 2010-es előrejelzése eléggé mellőlött... Magas olajár esetén 37 dollár/hordó árat jelzett előre, végül 80 dollárhoz közel alakult az ár. Ugyanannyi olaj fogyott, mint amennyit előrejeleztek, de kétszer drágábban. Ez masszív keresleti sokkot jelent, mert az árak emelkedése ellenére a fogyasztók még mindig ugyanakkora mennyiségre tartottak igényt, mint amit a WEO szerint 40 dollár/hordó ár alatt el lehetett volna eladni.

De ez jelentős kínálati sokk is volt: a WEO előrejelzése szerint ugyanazt a mennyiséget jóval alacsonyabb árak mellett is kitermelték volna. Vagy másképp megfogalmazva: a 2001-es WEO azt feltételezte, hogy a 80 dollár/hordónkénti ár elég ösztönző lenne az olajtermelőknek ahhoz, hogy jóval több olajt termeljenek ki. Nos, úgy tűnik nem volt az. Az előre jelzett és tényleges kínálati adatokat összevetve látszik, hogy az eltérés teljes egészében az OPEC-en kívüli kínálat elmaradásából fakad: a nem-OPEC tagországok sokkal kevesebb olajt termeltek ki, mint amennyit az ipar feltételezett. Az IEA persze nem volt ezzel egyedül: senki sem látta előre ezt az óriási változást, éppen ezért volt 'sokk'.

Az a tény, hogy az árrobbanás egyik oka egy lassú, de erőteljes kínálati sokk volt, több következtetést von maga után. Egyrészt, bár nem azonnal, de az olajár-sokk káros hatásai közrejátszottak a világgazdasági recesszió bekövetkezésében. További jelentős olajár-drágulás növelheti a recessziós nyomást.

Másrészt, ha az olaj és más energiaforrások ára közötti árkülönbség fennmarad vagy tovább is nő a kínálati sokk miatt, felgyorsulhat az olaj helyettesítése más forrásokkal. Még a közlekedésben is megjelenhetnek kihívók, ahol pedig a váltás a legnehezebbnek tűnik. A 2011-es WEO csak minimális növekedést feltételez a földgáz és az elektromosság közlekedés-beli részarányában, a jelenlegi 4%-ról 6%-ra 2035-ig. Ha tippelnem kéne, ez az egyik pont, ahol a 2011-es WEO mellélő. Alig 15-25 év múlva meglátjuk...